

Môže byť členom súdnej rady politik?

Ostatné vymenovanie nového člena Súdnej rady Slovenskej republiky prezidentkou Slovenskej republiky podnecuje k diskusii o dostatočnosti našej právnej úpravy vo vzťahu k definovaniu podmienok, ktoré má spĺňať člen súdnej rady - nesudca, ako aj k zamysleniu, či naša právna úprava je súladná s právom Európskej únie a s európskymi štandardami definovanými aj Európskou sieťou súdnych rád a Poradnou radou európskych sudcov.

Z Kompendia Európskej siete súdnych rád o súdnych radoch prijatého dňa 29. októbra 2021 (str. 7) vyplýva, že nesudcovskí členovia súdnej rady by mali spĺňať rovnaké štandardy integrity, nezávislosti a nestrannosti ako sudcovia. **Nesudcovskí členovia súdnych rád by nemali byť politikmi a nemali byť zapojení do politiky na primeranú dobu pred a po svojom mandáte člena súdnej rady.**

Poradná rada európskych sudcov (CCJE) vo svojom stanovisku č. 10 z roku 2007 uviedla (bod 23), že potencionálni členovia súdnej rady, či už sudcovia alebo nesudcovia, **by nemali byť aktívnymi politikmi**, členmi parlamentu alebo výkonnej moci. Každý štát by mal v tejto oblasti prijať osobitné právne predpisy.

Členovia, či už sudcovia alebo nesudcovia, musia byť vybraní na základe ich kompetencie, skúsenosti, chápania súdnictva, schopnosti diskutovať a kultúre nezávislosti (bod 21). Fungovanie súdnej rady založenej na zmiešanom členstve zo sudcov a nesudcov musí byť oslobodené od akejkoľvek podriadenosti úvahám politických strán, aby sa mohli chrániť hodnoty a základné princípy spravodlivosti.

Naša právna úprava stanovuje nasledovné kritériá pre nesudcovských členov súdnej rady:

Ústava Slovenskej republiky (čl. 141a ods. 3)

Za predsedu, podpredsedu a za člena Súdnej rady Slovenskej republiky podľa odseku 2 písm. c) až e) (poznámka c) až e) sú členovia súdnej rady, ktorých volí a odvoláva Národná rada Slovenskej republiky a ktorých vymenúva a odvoláva vláda a prezident Slovenskej republiky) možno ustanoviť osobu, ktorá je bezúhonná, má vysokoškolské právnické vzdelanie a najmenej 15 rokov odbornej praxe; za člena Súdnej rady Slovenskej republiky podľa odseku 2 písm. c) až e) možno ďalej ustanoviť len osobu, ktorá nie je sudcom.

Zákon č. 185/2002 Z.z. o Súdnej rade Slovenskej republiky (§3)

Členom súdnej rady ustanoveným Národnou radou Slovenskej republiky, prezidentom Slovenskej republiky a vládou Slovenskej republiky môže byť len osoba, ktorá je bezúhonná, má vysokoškolské právnické vzdelanie a najmenej 15 rokov odbornej praxe. Národná rada, prezident a vláda ustanovia za člena súdnej rady osobu, ktorá nie je sudcom.

Za bezúhonnú sa na účely tohto zákona nepovažuje fyzická osoba, ktorá bola právoplatne odsúdená za úmyselný trestný čin, a to aj v prípade, ak jej bolo odsúdenie za úmyselný trestný čin zahladené, alebo na ktorú sa hľadí, akoby nebola za takýto trestný čin odsúdená podľa osobitného predpisu. Bezúhonnosť sa preukazuje odpisom registra trestov. Na účel preukázania bezúhonnosti podľa tohto zákona poskytne fyzická osoba údaje potrebné na vyžiadanie odpisu registra trestov. Údaje podľa tretej vety oprávnená osoba bezodkladne zašle v elektronickej podobe prostredníctvom elektronickej komunikácie Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky na vydanie odpisu registra trestov.

Funkcia člena súdnej rady je nezlučiteľná s funkciou predsedu Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky alebo podpredsedu Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky, prokurátora, príslušníka Policajného zboru Slovenskej republiky a príslušníka Slovenskej informačnej služby.

V našej právnej úprave nie je uvedené, že člen súdnej rady- nesudca by nemal byť politikom, čo sa mne javí ako právna úprava nekorešpondujúca s právom Európskej únie ako aj s európskymi štandardami.

Podľa judikatúry Súdneho dvora EU sudcovia musia byť chránení pred vonkajšími zásahmi alebo tlakmi, ktoré by mohli ohroziť ich nezávislosť. Právo EU sa vyznačuje tým, že vychádza z autonómneho prameňa tvoreného zmluvami, má prednosť pred právom členských štátov a má priamy účinok. Zásada prednosti práva EU zakotvuje prednostné postavenie práva EU pred právom členských štátov. Táto zásada ukladá všetkým orgánom členských štátov povinnosť zaručiť plný účinok jednotlivých noriem EU, pričom právo členských štátov nemôže mať vplyv na účinok priznaný týmto normám na území uvedených štátov (rozsudok z 24. júna 2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, bod 54).

Únia je založená na hodnotách úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám. Tieto hodnoty sú spoločné členským štátom v spoločnosti, v ktorej prevláda pluralizmus, nediskriminácia, tolerancia, spravodlivosť, solidarita a rovnosť medzi ženami a mužmi (čl. 2 ZEU).

Právny štát definuje aj požiadavka na nezávislosť súdnictva a v tej súvislosti aj požiadavka nezávislosti súdnej rady ako aj disciplinárneho súdnictva. Súdny dvor Európskej únie v tomto smere vyslovil viaceré právne názory v rozhodnutiach týkajúcich sa najmä Poľska.

Podľa môjho názoru ochrana nezávislosti justície a súdnej rady je ohrozená, pokiaľ je členom súdnej rady aktívny politik resp. bývalý aktívny politik, ktorý bol činný napr. v nedávnej dobe v predvolebnej kampani. Nominácia politika do súdnej rady je v rozpore s európskymi štandardami tak ako ich potvrdili aj vyššie uvedené organizácie (Poradná rada európskych sudcov, Európska sieť súdnych rád). Pokiaľ sa jedná o osobu politika, ktorý spolu s inými politikmi atakoval jednotlivých sudcovských členov súdnej rady a spolupodielal sa tak neprímeraným verejným tlakom na ich rozhodovanie a výkon ich mandátu, osobitne pokiaľ sa toto dialo v predvolebnej kampani, je potrebné zbystriť pozornosť a zvýšiť ostražitosť o možných účinkoch takejto nominácie.

Z požiadavky definovanej aj právom EU na postavenie, kompetencie a fungovanie súdnej rady podľa môjho názoru vyplýva, že je nemysliteľné, aby o sudcovskej spôsobilosti, dôvodnosti kvalifikovaného podnetu, návrhu na disciplinárny postih, vyjadrení v disciplinárnom konaní a iných veciach týkajúcich sa súdnictva konala a rozhodovala osoba politicky činná a spojená s konkrétnou politickou stranou. Je vylúčené, aby sa umožnilo takejto osobe oboznamovať sa napr. s utajovanými skutočnosťami týkajúcimi sa sudcov.

Politik – nesudcovský člen súdnej rady, nemôže ani v očiach priemerného pozorovateľa budiť zdanie nezávislosti a nestrannosti pri svojom rozhodovaní a rozhodne ani nespĺňa rovnaké štandardy sudcovskej nezávislosti, nestrannosti a integrity.

Medzi zákazy vzťahujúce sa na sudcu patrí aj ten, že sudca nesmie byť členom žiadnej politickej strany ani politického hnutia, ani vykonávať aktívnu politickú činnosť v politických stranách alebo v politických hnutiach. Rovnaký zákaz by sa mal vzťahovať aj na nesudcovských členov súdnej rady.

Pokiaľ tento zákaz nevyplýva z vnútroštátnej úpravy, je podľa môjho názoru možné dospieť k takémuto výkladu odkazom na hodnotu právneho štátu chránenú právom EU.

Pri najbližšej konzultácii o stave právneho štátu bude potrebné Európsku komisiu oboznámiť s vyššie uvedenými skutočnosťami.

K vyššie uvedenej téme by mali zaujať jednoznačný postoj aj relevantné slovenské authority ako aj zástupcovia občianskej spoločnosti.

V Bratislave, dňa 30.novembra 2023

Dana Jelinková Dudzíková